



صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران

معاونت سیاسی

اداره پژوهش های سیاسی

به مناسبت ۲۵ تیرماه روز بهزیستی و تامین اجتماعی

**نگاهی به ساختار و وظایف سازمان های بهزیستی و تامین اجتماعی**



فرآورده های خبری و تولیدات پژوهشی در بخش های زیر قابل دسترس است:

– وب سایت خبرگزاری صدا و سیما (سرویس پژوهش) <http://www.iribnews.ir>

پژوهشگر: مریم بیگ پور

## فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۲	* مقدمه
۲	* بهزیستی چیست؟
۳	* تامین اجتماعی چیست و چه اهدافی را دنبال می کند؟
۳	* تاریخچه تاسیس سازمان بهزیستی
۳	* تاریخچه تاسیس سازمان تامین اجتماعی
۴	* تعداد افراد تحت پوشش سازمان بهزیستی
۴	* تعداد افراد تحت پوشش سازمان تامین اجتماعی
۴	* وظایف سازمان بهزیستی
۵	* برخی از وظایف سازمان بهزیستی
۵	* ارائه خدمات بهزیستی به نیازمندان و مددجویان در سه بخش:
۶	* وظایف سازمان تامین اجتماعی
۶	* مأموریت های سازمان تامین اجتماعی
۶	* تامین اجتماعی، کلید توسعه اجتماعی و اقتصادی بلند مدت
۷	* مهم ترین تعهدات و خدمات سازمان تامین اجتماعی بر مبنای قانون تامین اجتماعی
۷	* کلام آخر



### \* مقدمه

سازمان بهزیستی کشور به موجب لایحه قانونی مورخ ۱۳۵۹/۴/۲۴ از ادغام ۱۶ سازمان، نهاد، مؤسسه و انجمن تشکیل شد، تا با اتخاذ تدابیر و ارائه خدمات و حمایت‌های غیربیمه‌ای با حفظ ارزش‌ها و کرامت والای انسانی، تکیه بر مشارکت‌های مردم و همکاری نزدیک سازمان‌های ذیربط، در جهت گسترش خدمات توان‌بخشی، حمایتی، بازپروری، پیشگیری از معلولیت‌ها و آسیب‌های اجتماعی و کمک به تأمین حداقل نیازهای اساسی گروه‌های کم درآمد، اقدام کند. در تاریخ ۶۳/۱۰/۱۶ بر پایه مصوبه مجلس شورای اسلامی، سازمان بهزیستی در شمار سازمان‌های وابسته به وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی قرار گرفت. در تیرماه ۱۳۸۳ بر اساس قانون ساختار وزارت رفاه و تأمین اجتماعی سازمان بهزیستی کشور به همراه سازمان‌های تأمین اجتماعی و بیمه خدمات درمانی از وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی جدا و به زیر مجموعه وزارت رفاه و تأمین اجتماعی ملحق شد و در سال ۹۰ با تصویب قانون تشکیل وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی، سازمان بهزیستی نیز زیر مجموعه این وزارتخانه جدید قرار گرفت.<sup>۱</sup> دو سازمان بهزیستی و تأمین اجتماعی کشور، در مسیر اجرای مفاد اصول ۳، ۲۱ و ۲۹ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران و در حوزه تحقق عدالت اجتماعی تشکیل شده‌اند. به همین مناسبت ۲۵ تیرماه هر سال در کشور ایران روز بهزیستی و تأمین اجتماعی نامگذاری شده‌است.<sup>۲</sup>

### \* بهزیستی چیست؟<sup>۳</sup>

#### ❖ بر اساس تعریف سازمان ملل متحد:

«بهزیستی، مجموعه ای هماهنگ از برنامه‌ها و فعالیت‌هایی است که زیر نظارت یا کمک دولت برای بهبود زندگی افراد و گروه‌های آسیب پذیر جامعه، انجام می‌شود».

۱. تاریخچه سازمان بهزیستی، پایگاه اطلاع رسانی سازمان بهزیستی، ۹۸/۶/۲۴

۲. ۲۵ تیر ماه، روز بهزیستی و تأمین اجتماعی، پایگاه اطلاع رسانی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

۳. تاریخچه سازمان بهزیستی، پایگاه اطلاع رسانی سازمان بهزیستی، ۹۸/۶/۲۴

## \* تامین اجتماعی چیست و چه اهدافی را دنبال می کند؟

تامین اجتماعی به هر نوع برنامه حمایت اجتماعی اطلاق می شود که از سوی قانون و یا هرگونه توافق الزام آور برقرار شده باشد و هدف آن فراهم کردن میزانی از تامین درآمد مالی در مواجهه با مخاطرات دوران بازنشستگی، بازنماندگی، از کارافتادگی، بیکاری و یا پرورش فرزندان است. تامین اجتماعی می تواند خدمات درمانی در حوزه پیشگیری و درمان را نیز ارائه کند.

### ❖ بر اساس تعریف اتحادیه بین المللی تامین اجتماعی:

« تامین اجتماعی می تواند شامل برنامه های بیمه اجتماعی، برنامه های حمایت اجتماعی، برنامه های همگانی، برنامه های تعاونی، صندوق های ملی احتیاط، و سایر طرح ها از جمله رویکردهای مبتنی بر بازار گردد، که بنا بر روش یا قانون ملی، بخشی از سیستم تامین اجتماعی یک کشور را تشکیل می دهند.»

## \* تاریخچه تاسیس سازمان بهزیستی

سازمان بهزیستی کشور از مهم ترین نهادهای حمایتی دولتی برای ساماندهی به امور معلولین جامعه و یادگار شهید بزرگوار دکتر محمد علی فیاض بخش از شهدای انفجار هفتم تیر ۱۳۶۰، است. پیشنهاد لایحه سازمان بهزیستی کشور و پیگیری برای تاسیس چنین سازمانی جدا از وزارتخانه بهداشت از اقدامات این شهید بود. به موجب لایحه قانونی مورخ ۱۳۵۹/۴/۲۴ سازمان بهزیستی کشور از ادغام ۱۶ سازمان، نهاد، مؤسسه و انجمن تشکیل شد. محمد علی فیاض بخش در کابینه شهید رجایی، به عنوان وزیر مشاور و سرپرست بهزیستی خدمت می کرد.

از همان روزهای نخست مأموریت این سازمان، ارائه خدمات به معلولان و بیماران روانی مزمن، نگهداری شبانه روزی کودکان بی سرپرست و کارهایی از این دست بود. اکنون بعد از گذشت چند دهه چالش مهم این سازمان گسترش فعالیت از یک سو و بودجه ناکافی از سوی دیگر است که میزان رضایت خانواده های تحت پوشش را تحت تاثیر قرار داده است.<sup>۵</sup>

## \* تاریخچه تاسیس سازمان تامین اجتماعی

در اواخر سال ۱۳۳۱ «لایحه قانونی بیمه های اجتماعی کارگران» برای اولین بار به تصویب رسید و طبق آن سازمان مستقلی به نام «سازمان بیمه های اجتماعی کارگران» تاسیس شد. این سازمان مکلف و متعهد شد کمک ها و مزایای مقرر در لایحه را در مورد کارگران و کارمندانی که بیمه می شدند، اعمال کند. در پی مجموعه تحولات یادشده، به موجب تصویب نامه ای که در فروردین ۱۳۴۲ به تصویب هیئت وزیران رسید، سازمان بیمه های اجتماعی کارگران به «سازمان بیمه های اجتماعی» تغییر نام یافت تا زیر نظر وزارت کار و امور اجتماعی به فعالیت خود ادامه دهد. «بیمه های اجتماعی روستاییان» در سال ۱۳۴۷ به تصویب رسید که در سال ۱۳۵۴ در سازمان تامین اجتماعی ادغام شد. در سال ۱۳۵۱ با تصویب قانون تامین خدمات درمانی مستخدمان دولت، «سازمان تامین خدمات درمانی» تشکیل شد. تشکیل وزارت رفاه اجتماعی، تغییر دیگری بود که در سال ۱۳۵۳ روی داد. این وزارتخانه، تقریباً تمامی امور مربوط به بیمه درمان و رفاه قشرهای مختلف جامعه را تحت پوشش خود قرار داد. در این میان، تصویب «قانون تامین اجتماعی» در تیرماه ۱۳۵۴ و تشکیل «سازمان تامین اجتماعی» را می توان آغازگر تحولی نو در نظام تامین اجتماعی کشور دانست. در سال ۱۳۵۵ با تصویب قانونی که منجر به انحلال وزارت رفاه و تشکیل وزارت بهداری و بهزیستی شد، سازمان تامین اجتماعی به «صندوق تامین اجتماعی» تغییر نام داد و تعهدات و امکانات درمانی آن به وزارت بهداری و بهزیستی محول شد. اما این تغییر، چندان دوام نیاورد و با تصویب لایحه ای در شورای انقلاب در سال ۱۳۵۸، سازمان تامین اجتماعی دوباره احیا شد.

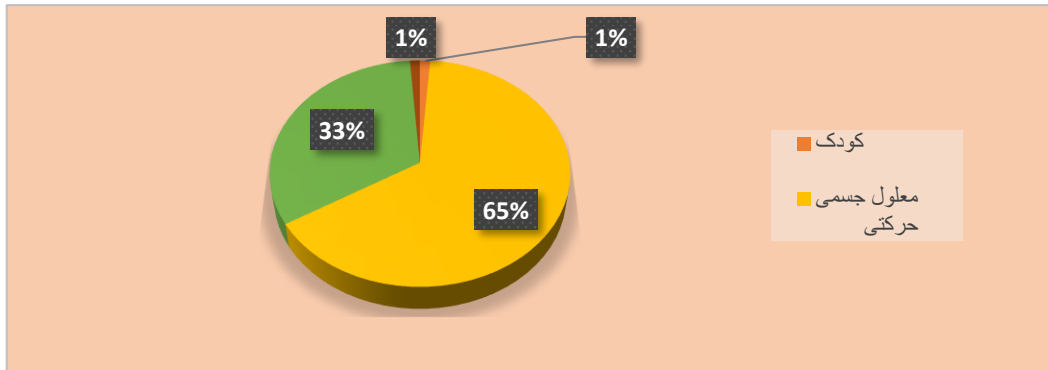
۴. تأسیس سازمان بهزیستی و تداوم آن، پایگاه اینترنتی معلولان ایران، ۹۴/۸/۱۳

۵. پایگاه اطلاع رسانی سازمان بهزیستی کشور

۶. تاریخچه تامین اجتماعی، دنیای اقتصاد، ۹۱/۱۱/۲

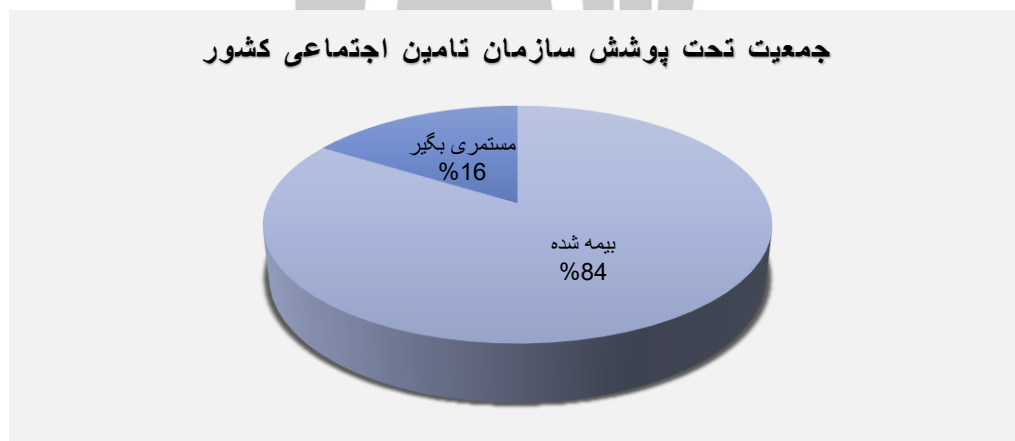
### \*تعداد افراد تحت پوشش سازمان بهزیستی

۳ میلیون و ۳۰۰ هزار خانوار در کشور تحت پوشش سازمان بهزیستی و کمیته امداد هستند<sup>۷</sup>، ۲۶ هزار کودک، یک میلیون و ۴۰۰ هزار معلول جسمی و حرکتی، ۷۰۰ هزار معلول شدید و ۲۵ هزار فرد مبتلا به ضایعه نخاعی بخشی از افرادی هستند که از خدمات سازمان بهزیستی استفاده می‌کنند<sup>۸</sup>.



### \*تعداد افراد تحت پوشش سازمان تامین اجتماعی

بر اساس آخرین آمار منتشر شده از سوی دفتر آمار و اطلاعات سازمان تامین اجتماعی، بیش از ۴۴ میلیون و ۲۰۰ هزار نفر در کشور تحت پوشش سازمان تامین اجتماعی قرار دارند که از این تعداد، ۳۷ میلیون و ۳۱۵ هزار و ۴۶۹ نفر بیمه شده و ۷ میلیون و ۲۰۹ هزار و ۵۴۲ نفر مستمری بگير هستند. در گروه‌های بیمه‌شدگان خاص، زنبورداران (۳ هزار نفر)، خادمین مساجد (۲۸ هزار و ۶۱۰ نفر)، باربران (۴۲ هزار و ۵۶۵ نفر)، کارفرمایان صنفی (۱۴۲ هزار و ۷۵۸ نفر)، بافندگان (۲۷۲ هزار و ۶۳۳ نفر)، اختیاری (۷۲۳ هزار و ۸۶۷ نفر)، کارگران ساختمانی (۸۳۵ هزار و ۷۷۹ نفر)، رانندگان (۸۹۳ هزار و ۲۵۹ نفر) و حرف و مشاغل آزاد (یک میلیون و ۱۸۶ هزار و ۶۶۱ نفر) قرار دارند<sup>۹</sup>.



### \*وظایف سازمان بهزیستی<sup>۱۰</sup>

در واقع بهزیستی، سازمانی فرهنگی، اجتماعی و امدادی است که به منظور حفظ ارزش‌ها و کرامات والای انسانی و برای کمک به قشرهای محروم و انسان‌هایی که بنا به دلایل محیطی، اجتماعی، اقتصادی و ارثی و نیز داشتن مشکلات جسمی، روانی و عاطفی،

<sup>۷</sup> . مستمری ۳ میلیون و ۳۰۰ هزار خانوار تحت پوشش سازمان بهزیستی و کمیته امداد واريز شد، وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی، ۰۰/۴/۱۹.

<sup>۸</sup> . چه تعداد از مردم ایران تحت پوشش بهزیستی هستند؟، خبرآنلاین، ۹۷/۳/۱۰.

<sup>۹</sup> . بیش از ۴۴ میلیون و ۲۰۰ هزار نفر در کشور تحت پوشش سازمان تامین اجتماعی قرار دارند، سازمان تامین اجتماعی، ۰۰/۳/۱۰.

<sup>۱۰</sup> . ۲۵ تیر ماه، روز بهزیستی و تامین اجتماعی، پایگاه اطلاع رسانی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری.

گرفتار مشکلات شده‌اند، تأسیس شده است. قطعاً سلامت جسم، جان و روان، زیر بنا و عامل پیشرفت و تکامل جامعه است. این مهم، جز از منظر کمک و یاری رساندن به مددجویان نیازمند و رسیدگی به امور معلولین، آسیب دیدگان اجتماعی و محرومین میسر نخواهد شد.<sup>۱۱</sup>

سازمان بهزیستی با کمترین حمایت‌های دولتی و با تکیه بر مشارکت مردمی و همکاری سازمان‌ها، در راه گسترش خدمات توانبخشی، امدادی، بازپروری و کمک به تأمین حداقل نیازهای گروه‌های کم درآمدی که قادر به توانایی و خودکفایی اقتصادی نیستند، فعالیت می‌کند. از بدو تأسیس سازمان بهزیستی ۵۲ وظیفه بر عهده آن گذاشته شده است:

### **\*برخی از وظایف سازمان بهزیستی**



### **\*ارائه خدمات بهزیستی به نیازمندان و مددجویان در سه بخش:**

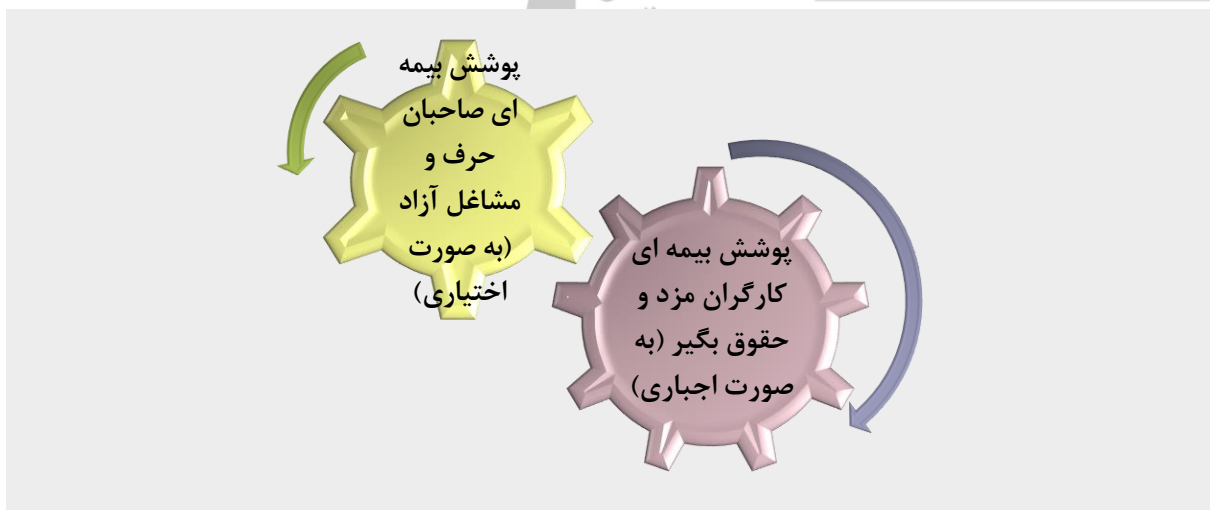
در این بخش دو دفتر فعالیت است؛ دفتر آموزش و پژوهش و دفتر پیشگیری از معلولیت‌ها و آسیب‌های اجتماعی.	<b>امور فرهنگی و پیشگیری</b>
در این بخش، کار از پیچیدگی برخوردار است. بازآموزی و بازپروری گروه‌هایی چون معتادان، متکدیان، فرزندان و زنان بی سرپرست و مانند اینها نیازمند مشارکت عمومی و یاری همه جانبه است، به این منظور باید مربیان، روانشناسان و مددکاران اجتماعی ورزیده به کار گرفته شوند.	<b>امور اجتماعی</b>
خدمات توانبخشی از طریق دفاتر توانبخشی و امور اجتماعی معلولین، توانبخشی حرفه‌ای و دفتر توانبخشی، پیراپزشکی و وسایل توانبخشی، به معلولین جسمی و ذهنی، ارائه می‌شود. دریافت کنندگان خدمات از این بخش، نابینایان، ناشنوایان و معلولان جسمی-حرکتی هستند. همچنین معلولان جسمی و ذهنی توام (که از بدترین نوع معلولیت‌ها است)، زیر پوشش این بخش از سازمان بهزیستی هستند.	<b>خدمات امور توانبخشی</b>

<sup>۱۱</sup>. هر زمان از زندگی، بهزیستی میباید، پایگاه اطلاع رسانی جامعه معلولین، ۹۸/۴/۲۸

## \*وظایف سازمان تأمین اجتماعی\*

بر اساس قانون، سازمان تأمین اجتماعی، یک سازمان عمومی غیر دولتی است که بخش عمده منابع مالی آن از محل حق بیمه‌ها (با مشارکت بیمه شده و کارفرما) تأمین می‌شود و متکی به منابع دولتی نیست. به همین دلیل، دارایی‌ها و سرمایه‌های آن متعلق به قشرهای تحت پوشش در نسل‌های متوالی است و قابل ادغام با هیچ یک از سازمان‌ها و مؤسسات دولتی یا غیردولتی نیست. تکیه‌گاه اصلی سازمان تأمین اجتماعی، مشارکت سه‌جانبه کارفرمایان، بیمه‌شدگان و دولت در عرصه‌های مختلف سیاست‌گذاری، تصمیم‌گیری-های کلان و تأمین منابع مالی است. اصول و مبانی بیمه‌گری این سازمان به نحوی تنظیم شده که بین اهداف اصلی آن با اهداف کلان نظام اقتصادی کشور همسویی کامل وجود دارد. تعهدات سازمان تأمین اجتماعی بر اساس استانداردهای سازمان بین‌المللی کار و سازمان بین‌المللی تأمین اجتماعی، تنظیم شده و بالاترین حد این استانداردها را در بر می‌گیرد. چگونگی تحقق این تعهدات و ارائه خدمات به وسیله این سازمان را قانون معین کرده است. این سازمان با اجراء، تعمیم و گسترش انواع بیمه‌های اجتماعی و درمانی در چارچوب الزامات قانونی و مبتنی بر محاسبات بیمه‌ای، نقشی اساسی در پشتیبانی از نیروی کار در فرآیند توسعه پایدار کشور، بر اساس الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت و تعمیق احساس امنیت اجتماعی- اقتصادی به عهده دارد. همچنین با تکیه بر سرمایه‌های انسانی به عنوان مهمترین مزیت راهبردی و با استفاده از آخرین دستاوردهای علمی و فناوری‌های نوین از طریق حضور پویا و اثربخش در فضای کسب و کار، خود را متعهد به شفافیت، پاسخگویی و انجام به‌هنگام تعهدات قانونی به ذی‌نفعان و صیانت از منابع و ارتقای ارزش ذخایر خود می‌داند.<sup>12</sup>

## \*مأموریت های سازمان تأمین اجتماعی\*

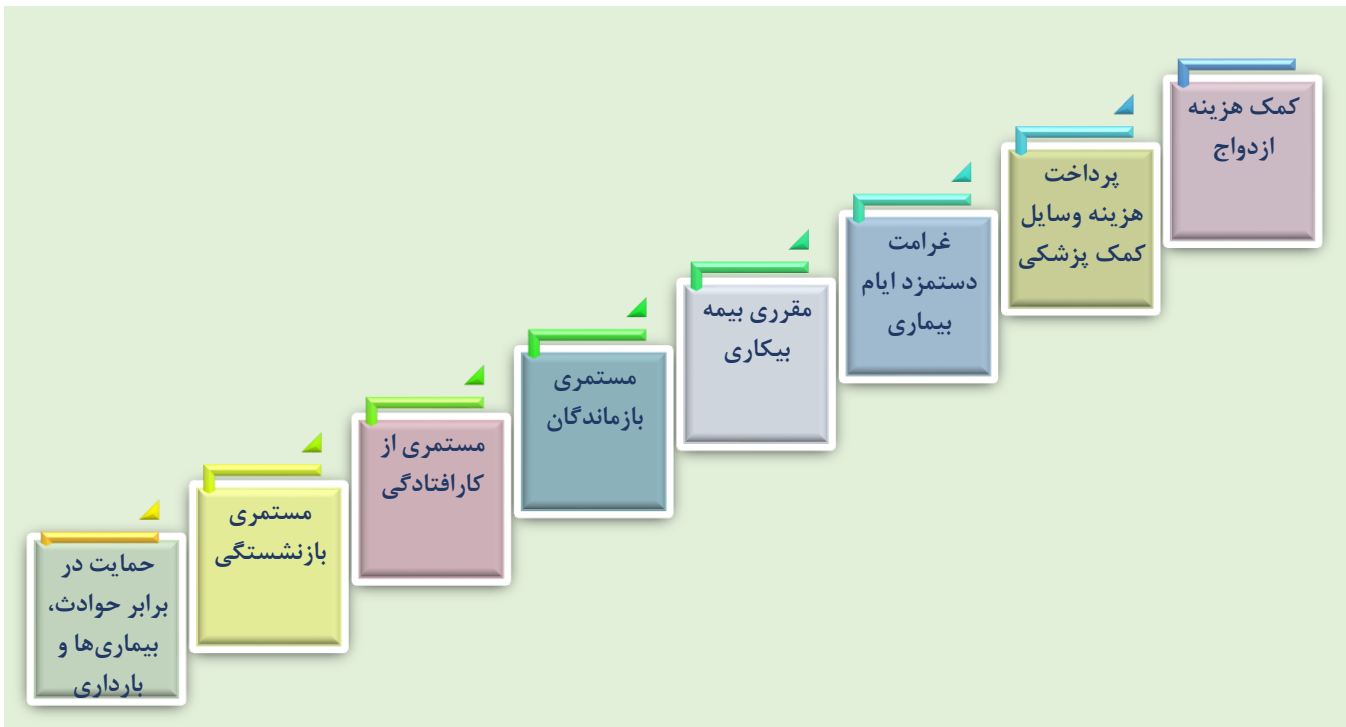


## \*تأمین اجتماعی، کلید توسعه اجتماعی و اقتصادی بلند مدت\*

اهمیت اجتماعی سیستم‌های تأمین اجتماعی برای جامعه هم اکنون به‌طور گسترده‌ای مورد پذیرش قرار گرفته است. تاریخ تأمین اجتماعی در اروپا به گونه‌ای خاص آموزنده است. بسیاری از کشورهای اروپایی در ابتدای توسعه‌شان و پیش از آن که به جوامعی ثروتمند تبدیل شوند به معرفی برنامه‌های تأمین اجتماعی پرداختند. تاریخ اروپا نشان می‌دهد که اقتصادهای کارآمد و سیستم‌های تأمین اجتماعی کارآمد می‌توانند شانه به شانه هم رشد کنند و سیستم‌های تأمین اجتماعی، ترمزی برای اقتصادهای کارآمد محسوب نمی‌شوند. آشکار است که کلیه کشورها باید سیستم‌های تأمین اجتماعی خود را بر اساس نیازهای اجتماعی- اقتصادی و شرایط خود توسعه دهند. با این حال و بر اساس تجربه کشورهای اروپایی، سیستم‌های تأمین اجتماعی موثر و کارآمد، کلید توسعه اجتماعی و اقتصادی بلند مدت محسوب می‌شوند.<sup>13</sup>

12. مأموریت، چشم انداز و ارزش‌های سازمان تأمین اجتماعی، سازمان تأمین اجتماعی، ۹۵/۸/۱۸

13. تاریخچه تأمین اجتماعی، دنیای اقتصاد، ۹۱/۱۱/۲



### **\*کلام آخر\***

بی تردید، سلامت جسم و روان، زیربنایی ترین عامل پیشرفت و تکامل یک جامعه است و امروزه برای دستیابی به این هدف با اجرای برنامه‌های پیشرفته بهداشتی، بیمه‌ای و بهزیستی در بسیاری از کشورهای توسعه یافته افراد جامعه از دوران شیرخوارگی تا پایان زندگی تحت مراقبت قرار می‌گیرند و سازمان‌های ذیربط با دقت در مواد غذایی و تغذیه، سالم سازی محیط زندگی، توسعه برنامه‌های مختلف، حمایت‌های بیمه‌ای، مالی، درمانی و پیشگیری مانع بروز بسیاری از امراض و معلولیت‌ها می‌شوند تا سلامت مردم تأمین شود. علاوه بر این با حمایت از مردم در برابر حوادث، از کارافتادگی و سالمندی شرایط را برای یک زندگی آبرومند فراهم می‌کنند.

با توجه به فرهنگ غنی اسلام و مردم در ایران، از دیرباز همواره طیف وسیعی از خدمات اجتماعی توسط خانواده‌ها، افراد نیکوکار، روحانیت و مساجد ارائه می‌شده است، اما امروزه به کمک سازمان بهزیستی و تأمین اجتماعی حمایت‌های معیشتی، شغلی، بیمه‌ای، درمانی و پیشگیری از فرو پاشی زندگی افراد و خانواده‌هایی که به علت مشکلات اقتصادی و ناهنجاری‌های اجتماعی و فرهنگی دچار آسیب‌پذیری و ناتوانی‌های مختلف شده‌اند و یا از معلولیت‌های جسمی و روانی رنج می‌برند ایجاد شده است. بدون تردید، خدمت رسانی به این گروه‌ها با کیفیت مطلوب هنگامی امکان‌پذیر خواهد بود که نهادهای ویژه‌ای برخوردار از توان تخصصی، اقتصادی، اجرایی و سیاسی قوی به شکل منسجم جنبه‌های گوناگون خدمات مورد نیاز قشرهای مختلف جامعه، محرومان و مستضعفان را عهده‌دار شود.<sup>۱۵</sup> بیست و پنجم تیر هر سال، روز بهزیستی و تأمین اجتماعی نام گذاری شده است. نام گذاری چنین روزی، از میزان اهمیت آن در نظام جمهوری اسلامی خبر می‌دهد.

hamshahrionline.ir .<sup>۱۴</sup>

15 . kashan-behziesti.ir